

Annelik Bekçiliği ve Birlikte Ebeveynlik

Yalçın Özdemir, Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Toplumsal yaşamın genelinde güç dinamikleri erkeklerin lehine düzenlenmiştir. Ancak evlerimizin içinde kadınların hatırı sayılır ölçüde egemen olduğu alanlar vardır. Ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgili çoğu meselede kadınlar karar verme eğilimindedir; bunu evlerde, “annene sor” ve “babana sor” gibi cümlelerin daha çok hangisinin hangi durumlarda kullanıldığını düşündüğümüzde daha iyi anlayabiliriz. Muhtemelen annelerin çoğu “babana sor!” cümlesini daha çok kurmak istiyorlardır. Buradaki ima hiç şüphesiz ki babaların evde ev işi ve çocuklar konusunda daha az sorumluluk alıyor olmasıdır. Kadınlar erkeklerin daha fazla ev işi ve çocuk bakımı yapmasını istiyor olmasına karşın buradaki bütün sorunun erkeklerin bunları yapmak istememesi ile ilişkili olup olmadığının da sorgulanması gerekmektedir. Aslında bazı evlerde babalar evde daha fazlasını yapmak istese de çoğu anne -çoğu zaman kasıtsız, bazen de bilinçsiz olarak- babaların katılımının önünde duruyor olabilir. Aile çalışmaları alanında bu durum “anne bekçiliği” olarak isimlendirilmektedir. Bu olgu kadının ev işleri ve çocuk bakımı konusunda aşırı kontrolcü olmasını tanımlamaktadır. Bir diğer ifadeyle annelerin kendilerini birincil ve temel bakıcı olarak atamasıyla ilişkili bir durum. Araştırmalar anne ne kadar çok annelik bekçiliği yaparsa, babanın ebeveyn katılımının o kadar az olduğunu gösteriyor. Anne bekçiliği olarak tanımlanan bu olgunun birlikte/ortak ebeveynliği zorlaştırdığını söyleyebiliriz. Araştırmalar aynı zamanda anne ya da babanın bireysel ebeveynlik davranışlarından çok ortak ebeveynlik davranışlarının çocukların gelişimi üzerinde daha fazla etkili olduğunu göstermektedir.

Annelik bekçiliğinin arkasındaki mekanizmalara ve evdeki cinsiyet eşitsizliğini sürdürmede hangi rolü oynadığına bakmak gerekmektedir. Araştırmalar, kadınların ilişkilerini daha az istikrarlı olarak algıladıklarında, kaygılı veya depresyondayken bekçilik rollerine daha fazla sahip çıkma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Cinsiyet rolleri açısından kadınların kadınsı ve erkeksi cinsiyet rolleri açısından uç noktalarda olmaları da annelik bekçiliği yapma olasılıklarını artırmaktadır. Annelerin ebeveynlik için aşırı yüksek standartlara sahip olması da annelik rollerinde daha fazla kontrolcü olmalarına neden olmaktadır.

Annelerin mükemmel bir ebeveyn olmak zorunda olduklarını hissetmeleri bazı durumlarda annelerin bir tercihi olmaktan çok kültürel faktörlerle de çok ilişkilidir. Annelik kadın kimliğinin çok önemli bir parçasını oluşturmakta ve bir kadın kendini bu kimliği üzerinden tanımlarken bu konudaki eksiklikler benliğinin zayıf görülmesiyle ilişkili görülmektedir. Durum bu olunca kadınlar annelik görevini ne kadar mükemmel yapıp yapamadıklarına dair kaygılar yaşayabilmektedir. “Mükemmel” anne beklentisi ve hatta baskısı annelik rolünün abartılmasını ve dolayısıyla annelik kalesinde bekçiliğin yoğunluğunu artırmaktadır. Bu mesajlar her yerde, büyüklerden, sosyal medyadan, oyun parkından, anne gruplarından ve okullardan gelmektedir. Bir kadının benlik değeri iyi bir anne olmakla ilgili toplumsal standartları ne kadar içselleştirdiğine bağlı olmaya başlıyor ve iyi bir anne olarak görüldükçe, o alan üzerindeki kontrolü bir başkasına (babaya) bırakma olasılığı da azalıyor. Kadınlar açısından bu davranışın farkına varmak, babaların ebeveynliğine daha az müdahale etmeyi getirebilir ve bu da birlikte ebeveynliğin gelişimini sağlar.

Babaların ebeveynliğe anneler kadar uygun olduğunu gösteren araştırma sonuçlarına rağmen, erkeklerin/babaların ev işleri ve çocuk bakımı konusunda hala bilgisiz olarak görüldüğüne ve kadınların/annelerin buna inanma eğiliminde olduğuna yönelik gözlemlerim var. Ancak yine de iyimser olmakta yarar var çünkü bir yandan da her zamankinden daha fazla çocuk bakımı ve ev işi yapan babaların olduğunu da gözlemliyorum. Bu eğilimlerin gelecekte de özellikle kadınların yardımıyla devam etmesini bekliyorum. Babalar annelerin ev işi ve çocuk bakımı konusunda standartlarını henüz tam olarak karşılayamasalar da bu konuda çabalamaya hazır bir grup baba olduğu kesin, ancak babaların daha fazla katılımı üzerinden birlikte ebeveynliği sağlamak evdeki bu roller konusunda kapıların babalara/erkeklere ne kadar açık olup olmadığına bağlı görünmektedir.